

Vård och omhändertagande vid livets slutskede

Religionshänsyn och bemötande

Välkommen till en angelägen fortbildningsserie!
För Dig som möter personer i livets slutskede, ASIH personal,
äldreomsorgspersonal m. f | intresserade

Syftet med utbildningen är att:

- **Ge kunskap om tron som resurs vid i livets slutskede och död**
- **Erbjuda verktyg för ökad religionsförståelse**
- **erbjuda tillfälle till reflektion kring hänsynstagande vid omvårdnad och omhändertagande.**

Datum och tid: 09.00-16.00 den 5 oktober, 11 oktober samt 23 november.

1. Tron som resurs i livets utsatthet (5 oktober)

- 09.00** Välkommen. Inledning. Presentation av kurs och deltagare.
- 09.20** **Tron som resurs i livets utsatthet**
Hur kan tro utgöra en resurs? För vilka? När? Varför?
Inger-Johanne Larsson, Mångfaldskompassen.
- 10.00** Kaffe
- 10.20** **Synen på liv och död i några av de stora världsreligionerna**
Vård, bemötande och religionshänsyn.
Föreläsning, frågor och samtal.
Inger-Johanne Larsson
- 12.00** Lunch
- 14.00** **Studiebesök på Strandkyrkogården** som b.l.a har kvarter för buddhister, sikher, muslimer samt ortodoxa kristna. Pär Westin, enhetschef Stockholms kyrkogårdsförvaltning, guidar. Slut ca 15.00.

2. Islam och Judendom (11 oktober)

- 09.00** Samling vid Södersjukhusets entré.
- 09.10** **Besök vid muslimskt tvagningsrum för avlidna.**
Imam Mustafa Setkic informerar.
- 10.00** **Att besöka den sjuke är en plikt, begravning önskas inom ett par dagar - synsätt på liv, död, vård och omvårdnad i islam.**
Imam Mustafa Setkic, Bosniska Islamiska församlingen.
- 11.00** **Studiebesök Sjukhuskyrkan.**
Andligt stöd – till människor med olika tro/religion/livssyn.
Sjukhuspastor Christina Lindgren.
- 11.30** Lunch, **förflyttning till Judiska Hemmet, Johanneshov.**
- 13.00** **Välkommen till Judiska Hemmet.** Introduktion.
- 13.10** **Livet är djupt heligt, döden möts med stor respekt - synsätt på liv och död i judendomen.**
Judit Horvath Lindberg, psykolog.
- 14.00** Kaffe
- 14.30** **Judiska Hemmet i Stockholm.**
- hur iakttas religiösa hänsyn i vardagsliv, omvårdnad och omhändertagande?
Anja Brans, verksamhetschef. Slut ca 15.45.

3. Omhändertagande av den döda kroppen (23 nov)

- 09.00** Välkommen. Introduktion.
- 09.10** **"Handbok för omhändertagande av avlidna" inom SLL**
- presentation av handboken samt religions/kultur/språkhänsyn
Gunnel Blomgren, jurist och processledare, staben vid
Hälso-och sjukvårdsnämndens förvaltning, SLL.
- 10.10** Kaffe
- 10.30** **Hur kan begravning ske utifrån olika traditioner?**
Bo Forslund, informationschef vid FONUS med flera.
Tillfälle till frågor och samtal.
- 11.30** Bensträckare
- 11.35** **Öppet forum med tillfälle till frågor, samtal och reflektion**
Inger-Johanne Larsson.
- 12.00** Lunch
- 13.00** **Att integrera religionsaspekter i mötet med patienter och anhöriga.**
Inger-Johanne Larsson.
- 13.30** **Religionsaspekter i mötet med patienter och anhöriga.**
Reflektion i grupper.
- 14.15** Kaffe
- 14.30** **Gemensamt samtal och diskussion**
om religionsaspekter i mötet med patienter och anhöriga.
- 15.30** **Sammanfattning. Utvärdering. Avslutning.** Slut 16.00.

Kursansvarig:

Inger-Johanne Larsson, Mångfaldskompassen, www.mangfaldskompassen.se

Medverkande:

Inger-Johanne Larsson, socionom, MSc, handledare, författare, Mångfaldskompassen

Judit Horvath Lindberg, psykolog

Gunnel Blomgren, jurist och processledare, staben, Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, SLL

Mustafa Setkic, Imam, Bosniska Islamiska församlingen.

Anja Brans, verksamhetschef, Judiska hemmet

Christina Lindgren, sjukhuspastor, Sjukhuskyrkan, Södersjukhuset

Pär Westin, avdelningschef, Kyrkogårdsförvaltningen

Bo Forslund, informationschef vid FONUS

Plats:

Hartwickska Huset, Stagneliussalen, S:t Paulsgatan 39 C

Anmälan och frågor:

inger-johanne@mangfaldskompassen.se, 0701-120606. Vid anmälan var god ange: namn, yrke, arbetsplats samt fakturaadress. Anmälan senast 19 sept. Max antal deltagare: 16.

Material:

"Respekt och hänsyn – olika trossamfund syn på ceremonier kring dödsfallet", häfte ca 50s utgivet av FONUS samt SLLs "Handbok för omhändertagande av avlidna inom Stockholms län".

Pris:

*Hela utbildningsserien - tre heldagar, inkl. kaffe (ej på SÖS) och studiebesök; **3900kr + moms.** Bindande anmälan. Kursplats kan överlåtas till annan på samma arbetsplats - vid förhinder.*